

IX. Legelő gazdaság.

Általános tudnivalók. Havasi legelők. A legelőgazdaság és erdőgazdaság közötti állandó és szükséges összefüggés. Megfelelő összhang által a jövedelem nagymérvű fokozása. Ezen kombinált gazdálkodás főbb elvei. Természetes legelők. A sík, közép és havasi legelők kihasználása, ezek kezelése és javítása. A legeltetés; tavaszi, nyári és őszi legeltetés. Tejgazdaságok, azok berendezése, kezelése, haszna. Legelők javítása és művelésük főbb szabályai az erdőkezeléssel kapcsolatosan. A legelők adminisztratív gondozása. Ligetes legelők, kezelésük, fenntartásuk.

X. Gyakorlatok.

I-ső éven.

1. Erdészeti és faipari kirándulások a különböző lombos és fenyves erdőkben.
2. Legeltetési, legelőkezelési és tejgazdasági kirándulások.
3. Fabecslési gyakorlatok, köbözések stb.
4. Erdőbecslési gyakorlatok.

II. éven.

1. Erdőbecslési gyakorlatok.
2. Értékszámítási gyakorlatok.
3. Hegységek beerdősítésénél végzendő gyakorlatok.
4. Az alpok és pyrenéi hegyek legelőgazdaságának tanulmányozása.

I-ső és II. év együtt.

1. Erdőkezelési gyakorlatok.
2. Erdő-értékszámítási gyakorlatok. (Folyt. köv.)

Szakértekezlet az alsó erdészeti szakoktatás ügyében.

Amint az Országos Erdészeti Egyesület választmányának és közgyűlésének tárgyalásaiból ismeretes, az egyesület elnöksége felhatalmazást nyert, hogy az alsó erdészeti szakoktatás ügyében széleskörű értekezletet hívjon össze, melynek célja lenne, ebben az újabban sokat vitatott kérdésben különféle vidé-

keken lévő, különféle jellegű erdőbirtokok tulajdonosainak és vezetőinek véleményét kikérni, hogy az ezen a téren kétségtelenül fennálló hiányok orvoslása iránt az egyesület lehetőleg széleskörű tájékozottság alapján léphessen fel kezdeményezőleg. Meghívást nyertek ezenkívül azon szakértőkre, kik az irodalom terén foglalkoztak e kérdéssel.

Az értekezlet összehívására az a bizottság tett annak idején javaslatot, amely az erdészeti középiskolákra nézve volt hivatva — egyes megyei gazdasági egyletek felszólalása következtében — véleményt mondani. Ebből folyólag ez a bizottság is bevonatott az értekezlet körébe s elnöke, *Sóltz Gyula* ny. min. tanácsos, országos főerdőmester kéretett fel az értekezlet vezetésére. Összesen 62-en nyertek meghívást az értekezletre (az elnökön kívül), kik közül megjelentek: *Bedross József* primási urad. erdőmester, *Blaschek Ede* hgí urad. erdőtanácsos, *Bobok Tivadar* társ. urad. erdőmester, *Boitner Gyula* társ. urad. erdőmester, *Csupor István* primási urad. főerdőmester, *Dénes Géza* urad. erdőfelügyelő, *Divald Béla* m. k. erdőmester, *Fischer-Colbrie Emil* főhgí urad. erdőmester, *Gálffy István* primási urad. főerdész, *Giller János* urad. erdőfelügyelő, *Hoffmann Antal* urad. erdőfelügyelő, *Jákófi Géza* jószágigazgató, *Kaán Károly* m. k. főerdész, *Kiss Ferencz* m. k. erdőtanácsos, *Kócsy János* m. k. erdőtanácsos, *Mayer Géza* urad. erdőmester, *Orlovsky Gyula* városi erdőmester, *Osztrólczy Miklós* földbirtokos, *Porubszky Gyula* m. k. erdőmester, *Róth Gyula* az erd. kísérl. állomás adjunktusa, *Scholcz Ottó* urad. főerdőmester, *Simenszky Kálmán* kir. erdőfelügyelő, *Somogyi Lajos* m. k. erdőmester, *Szalmáry Ferenc* erdőőri szakiskolai igazgató, *Szentimrey Dániel* kir. erdőfelügyelő, *Tavassy Lajos* urad. főerdész, *Teodorovits Ferencz* és *Török Sándor* erdőőri szakiskolai igazgatók.

Részvett továbbá az értekezleten az egyesületi titkár és a földmivelésügyi miniszterium több tisztviselője, utóbbiak mint hallgatók.

Az értekezletről való távolmaradásukat kimentették: *Arató Gyula* m. k. erdőmester, *Bittner Gusztáv* urad. erdőmester, *Csik Imre* m. k. erdőtanácsos, *Fogassy Gyula* urad. főerdész, *Földes János* m. k. erdőmester, *Halász Géza* kir. erdőfelügyelő, *Imecs*

Béla urad. főerdész, *Karácsonyi* Sándor m. k. erdőmester, *Laitner* Elek miniszteri tanácsos, *Lende* Ede városi erdőmester, *Mattanovich* Károly érs. urad. erdőmester, *Osztroluczky* Géza ny. főispán, földbirtokos, *Pálffy* Alajos urad. erdőmester, *Podhradszky* András hgi urad. erdőigazgató, *Ratkovszky* Károly m. k. erdőmester, *Ritter* Károly m. k. erdőtan., *Strompf* Pál urad. erdőmester, *Tavi* Gusztáv ny. min. tan., urad. igazgató, *Téglás* Károly m. k. erdőtanácsos, főiskolai tanár, *Tomcsányi* Gusztáv m. k. erdőigazgató, *Török* Gábor városi erdőmester, *Vadas* Jenő m. k. főerdőtanácsos, főiskolai tanár.

Az értekezet lefolyásáról a következőkben tájékoztathatjuk t. olvasóinkat:

Soltz Gyula min. tan. orsz. főerdőmester az értekezetet megnyitva s a megjelenteket üdvözölve, felhívja az egyesületi titkárt, hogy a beérkezett írásbeli véleményeket olvassa fel s azután a maga részéről indítsa meg a vitát a kérdés rövid ismertetésével.

Csik Imre írásbeli véleményében reámutat arra, hogy az erdők kezelésénél képzett altisztekre és értelmes, edzett erdőőrökre van szükség. Az erdőtörvény ugyan csak erdőőrt ismer, mégis sok az u. n. erdőszolga vagy segéd-erdőőr, akiktől sok helyen az írni, olvasni tudást sem követelik meg, pedig ezeknek is kell az erdőtörvény kihágási részéről, erdősítésről, csemetekert ápolásról, fatermelésről, köbözésről és vadóvásról ismeretekkel birni. A segédszemélyzet oktatását *Csik* úgy gondolja, hogy az erdőszolgákat a kezelő erdőtisztek oktathatják két éven át vasár- és ünnepnapokon, vagy máskor alkalomadtán. A 3. év tavaszán valamely központban 10—14 napi tanfolyamot végeznének s az így nyert bizonyítvánnyal jelentkeznének őszszel az erdőőri szakvizsgára. Így neveltetnének a tulajdonképpeni erdőőrök. Aki már most ezek közül egy évi további szolgálat után felettes hatósága által erre alkalmasnak találtatik és a felvételi vizsgán a polgári iskola 4. osztályának megfelelő képzettséget mutat ki, felvétetik a szakiskolába, melybe ekként csak arra való egyének kerülnének.

Földes János a tulajdonképpeni erdőőrök oktatását szintén az erdőtiszt vagy altiszt kötelességének tekintti, míg a mostani erdőőri szakiskolák altisztek nevelésére volnának hivatva. Előképzettség az altiszteknél: 4 középiskola, kor: 14—18 év; az erdőőröknél az elemi iskola sikeres végzése. Az altizti oktatásnál figyelembe

veendő, hogy a végzett növendékek az erdőtörvény 17. §-a alá nem tartozó kisebb erdőbirtokok ügyeinek ellátására is alkalmasak legyenek. A tanfolyam az altiszti iskolán legyen 3 éves, az első év főleg a gyakorlati szolgálat pótlására való. Az oktatás iránya legyen gyakorlati, a szakiskola nagyobb erdőgondnoksághoz legyen beosztva. A megfelelő anyag kiválasztását Földes erdei kirándulással egybekötött felvételi vizsga útján kívánja elérni, mely kirándulástól azt várja, hogy azon az ifju érzeke az erdő vagy természet iránt kitűnjék.

Imecs Béla csak az altiszteket óhajtja oktatásban részesíteni meglévő szakiskoláinkon, míg az erdőőrök oktatását feleslegesnek tartja és a szakvizsgát is eltörölni kívánja. Az erdőtörvény 17. §-ában felsorolt birtokosok altisztek tartására köteleztessenek. Az altisztek előképzettsége 4 polgári iskolai osztály legyen, a felvételi kor legfeljebb 20 év. A tanfolyam 3 év, ugyanoly értelemben, mint Földes javasolja. Az iskola neve vadászképző iskola legyen, a tananyag megválasztásánál figyelemmel kell lenni arra, hogy a szakiskolai növendékek néha apró magánbirtokok kezelésével is megbizatosnak. *Imecs* nézeteit egyébiránt a Magyar Erdészben bővebben fejtegette.

Lende Ede az alsó erdészeti szakoktatás jelenlegi módját még hosszú időre megfelelőnek tartja azzal a módosítással, hogy az erdőőri szakiskolákba 4 évi középiskola után vétessenek fel a növendékek, előzetes gyakorlati szolgálat nélkül.

Török Gábor a debreczeni városi erdőkben alkalmazott, az erdőtisztek által egyszerű parasztemberekből nevelt erdőőrökkel meg van elégedve. Azok az ottani házilagos gazdálkodással összekötött mindennemű teendőt jól elvégeznek. Annál inkább megfelelhetnek a szakiskolán nevelt erdőőrök, ha az oktatás gyakorlati és szemléltető. Véleménye szerint tehát altisztekre szükség nincsen, ellenben a kötött birtokokra nézve az a kötelezettség volna kimondandó, hogy csakis szakiskolát végzett növendékeket alkalmaznak erdőőrként. Az erdőőri szakvizsgát nem óhajtja fenntartani. Az előképzettség csak az elemi ismeretekre szorítkozzék. Az erdőtörvény 17. §-a alá nem tartozó kisebb birtokok kezelését *Török* úgy képzeli, hogy az ott alkalmazott erdőőrt állami vagy városi erdőtisztek időnkint a szükséges utmutatásokkal ellátják.

Végül Török az erdőőrök javadalmazásának emelését hangsúlyozza.

Ezen írásban beérkezett s itt csak tömör kivonatban ismertett vélemények felolvasása után *Bund* Károly egyesületi titkár ismerteti az elnök megbízásából a tárgyalandó kérdést, mi mellett természetesen egyéni álláspontját nem szoríthatja vissza teljesen, mégis törekvése az volt, hogy azokat az általános nézőpontokat jelölje meg, amelyekből a felmerülő kérdések megítélendők. Azt hiszi, hogy feladatának úgy felelhet meg legjobban, ha először az alsó erdészeti szakoktatás terén jelenleg fennálló rendszert és körülményeket veszi szemügyre, azután a gyakorlati életnek az alsó erdészeti szakoktatás tekintetében mutatkozó szükségletet kutatja s ebből levonja a következtetést a szakoktatás jelen hiányainak orvoslására nézve, mi mellett főleg az államnak e téren fennálló kötelességeinek helyes megjelölésére kell törekedni.

Jelenleg az erdőőri szakoktatás az erdőőri szakiskolákon történik, amelyek azonban növendékeiknek semmi különös előnyt nem biztosítanak, amennyiben a szakiskola növendékei is tartoznak további $\frac{3}{4}$ évi gyakorlat után erdőőri szakvizsgát tenni, amelyet 3 évi gyakorlati szolgálat után bárki más is letehet. A gyakorlati szolgálatban tehát egyfelől erdőőri szakiskolát végzett, másfelől pedig oly segédszeméllyel találkozunk, amely a szakvizsgálóhoz szükséges ismereteket magánuton szerezte meg. Kétféleképpen képzett személlyel van tehát dolgunk, melynek azonban a minősítést az egységes és mindenki által leteendő szakvizsga adja. A tapasztalat azt mutatja, hogy igen sok uradalomban, ide számítva az állami birtokokat is, határozott ellen-szenvvel viseltetnek az erdőőri szakiskolák növendékei iránt és nem szívesen alkalmazzák őket. Ily módon egyfelől az uradalmak nem kapják meg a szakiskolák révén azt a személyzetet, amelyre szükségük van, másfelől a növendékek is sok esetben nehezen jutnak álláshoz, a jelen állapot tehát mindkét félre nézve ki nem elégítő. A baj oka némi részben abban a néhol uralkodó felfogásban rejlik, hogy iskolát végzett segédszeméllyekre nincsen szükség, nagyobb részben azonban az erdőőri szakiskolák mostani szervezetében keresendő.

A szakiskolákkal szemben emelhető kifogások a következők:

Kifogás alá esik a *gyakorlati kiképzésnek sokszor szembetűnő hiánya vagy egyoldalúsága*, mely eredetét különösen abban a körülményben leli, hogy *szakiskoláink nem rendelkeznek* a gyakorlati oktatáshoz *szükséges erdőterülettel s személyzetük egyes különleges feladatokkal egyoldaluan* és az oktatási cél kárára *van megterhelve*. Ide tartozik különösen a kopárok erdősitésére szolgáló csemeték tömeges termelése, sőt bizonyos értelemben az erdészeti kísérletügy is, amennyiben oly irányban is üzetnék, amely az erdőőri szakoktatással össze nem egyeztethető. De ide tartozik az állami igazgatás nehézkességéből folyó, elkerülhető megterheltetés is, amely egy tanintézetten kétszeresen káros.

Ahol képzettebb altisztekre van szükség, ott a szakiskolai növendékeknek rendszerint 4 elemi iskolából álló, hiányos előképzettsége s a szakismereteknek ebből folyó fogyatékosága jelentkezik hátrányosan. A csekély előképzettség szükségessé teszi, hogy a tanidőnek aránylag nagy része általános tárgyak tanítására fordíttassék, ami a szakoktatás rovására megy.

A szakiskolára kerülő növendékek legnagyobb része nem bir helyes fogalommal jövő hivatásáról, mert előzetes gyakorlati szolgálat nélkül vétetnek fel. Legfőképpen ez az oka annak a sajnálatos urhatnámságnak, amelyről annyi panaszt hallani. A felvételi feltételei nem nyújtanak biztosítékot arra, hogy az erdészeti szolgálatra alkalmas egyének jussanak a szakiskolába s a korhatár is igen tágan van 17 és 35 év között megállapítva. Ekként (s a tömérdek ingyenes hely miatt is) a szakiskola valóságos javítóintézet és menhely, ahol züllött ifjak és hajótörött idősebb existenciák menedéket találnak — államköltségen.

Feltűnő körülmény, hogy a felvételt nem a szakiskola, hanem a földművelésügyi miniszterium végzi, melynek nem az a feladata, hogy ily részletkérdésekkel foglalkozzék. A pártfogásnak igen széles tere nyílt s az eddigi szabályzat nem is nyújtott módot vagy fegyvert az illetéktelen beavatkozás elhárítására. Ez a szakiskolák fegyelme is káros befolyásnak bizonyult, különösen azért, mert a mostani szabályzat az igazgatóknak a legszükségesebb fegyelmi hatáskört sem biztosítja.

Végül a mai rendszer hiányának tekinthető az a körülmény, hogy a tanári személyzet tanulmányutakra sohasem küldetett ki

s hogy a segédtanárok igen fiatal és gyakran változó egyének voltak.

Az erdészeti segédszemélyzetnek azonban csak igen csekély része végzi a szakiskolát, sokkal nagyobb azoknak a száma, akik 3 évi gyakorlat után, magánuton szerzett ismeretekkel jelentkeznek szakvizsgára, amelyen a legkülönbélebb általános és szakbeli képzettséggel bíró egyénekkel találkozunk.

Miután a titkár ekként az alsó erdészeti szakoktatás jelen állapotát s főleg annak árnyoldalait (hiszen ezeken kell segíteni!) ismertette, reátért annak vizsgálatára, hogy a gyakorlati élet igényeihez képest mi az alsó erdészeti szakoktatás feladata? Ebben a tekintetben azt a nézetet vallotta, hogy nem szabad kizárólag a jelen vagy egy szűkebb vidéken mutatkozó szükségletből kiindulni, hanem meg kell gondolni, hogy az országban igen eltérő viszonyokkal bíró erdőgazdaságok vannak s hogy akkor, amikor a szakoktatás reformjáról van szó, amely csak a jelenleg szolgálatban álló személyzet sérelme nélkül, tehát lassu átmenetben vihető keresztül, inkább a *jövő* szükséglete tartandó szem előtt. Az értekezlet megállapodásai tehát szerinte akkor lesznek helyesek, ha azok keretében a kezdetleges gazdaság épügy megtalálja szükségletét, mint a magas fokon álló belterjes gazdaság.

A fejlettebb erdőgazdaságokban nemcsak a nyers erdővédelmet és munkafelügyeletet teljesítő tulajdonképeni őrző személyzetre van szükség, amilyen hosszabb iskoláztatás nélkül értelmes előmunkásokból toborozható, hanem a kellő gyakorlati képzettséggel bíró *altiszti személyzetre is*, melynek nevelése erdőőri szakiskoláink megfelelő reformja által könnyen biztosítható. Ily altiszti minősítéssel bíró egyénekre különben az erdőtörvény 17. §-a alá nem tartozó *apró* magánbirtokok gazdaságának ellátása végett is szükség van, amint erre az erdészeti középiskolák ügyében kiküldött bizottság is reámutatott. Igaz ugyan, hogy bizonyos aggályok is merülhetnek fel ebben a tekintetben, mert nem állana a hazai erdőgazdaság érdekében, ha nagyobb ily birtokok kezelése is ily altiszti személyzet kezeibe menne át. Miután azonban a kisebb magánbirtokokon ma sok helyen alkalmazott, minden iskolázottságot nélkülöző vagy külföldi személyzetet másként pótolni alig van kilátásunk, gondoskodni kell arról, hogy a szak-

iskolák tananyagának megállapításánál bizonyos tekintettel legyünk az ebben a tekintetben mutatkozó szükségletre.

A jóra való altiszti személyzet nevelése volna tehát egyik feladata alsó erdészeti szakoktatásunknak, míg másik feladatát az erdő őrzésére és a munkafelügyeletre hivatott személyzet nevelése képezi, amelynek hosszabb iskoláztatásra nincsen szüksége.

Ebben a tekintetben némelyek annyira mennek, hogy még a szakvizsgát is nélkülözhetőnek tartják. Ez a nézet azonban nem okolható meg kellően, mert a szakismereteknek bizonyos minimumát az erdőőről is meg kell kívánnunk, hiszen az őrzésen kívül, amely különben az ide vágó szabályok ismeretét szintén feltételezi, munkafelügyelettel is megbizzuk. A mostani állapotnak a szakvizsga elejtése által való visszafejlesztését tehát a titkár ellenezte.

Más kérdés az, hogy a szakiskolára való készülés miként történjék, s erre nézve három nézet merült fel. Az egyik szerint elegendő a magánuton való készülés, a másik szerint erre a célra az állam rövid tanfolyamot tartson, a harmadik nézet pedig a két, sőt esetleg három éves tanfolyammal bíró erdőőri szakiskolát akarja általánosan kötelezővé tenni.

Ez a harmadik mód azonban nemcsak felesleges, hanem kivihetetlen. A magánuton való készülés kizárandó nem volna, mert bár tudjuk, hogy az erdőtiszték alig foglalkozhatnak az erdőőrök alkalmi oktatásával, mégis értelmes egyének a kellő segédkönyvek használata mellett a szükséges ismereteket így is megszerezhetik. A tanfolyam eszméje is megszívlelésre méltó, mert legalább részben megszüntetné azokat az ismeretbeli nagy különbségeket, amelyeket a szakvizsgákon tapasztalni lehet.

Sem az altiszti iskola, sem az erdőőri tanfolyam általánosan kötelezővé mai törvényeink alapján nem tehető, s nem is lenne a jövőben sem megokolva ily törvény hozatala, nem is szólva arról, hogy az igen határozott ellenállásra számíthatna. Csupán az államtól lehet megkívánni, hogy az altiszti állások az erdőőri állásoktól elkülöníttessenek s előbbiekre a jövőben csakis altiszti iskolák végzett növendékei alkalmaztassanak. Szükséges ez azért, hogy legalább az állami szolgálatban biztosították föltétlen előny az altiszti iskolák növendékei részére, míg más birtokokon az

életszükséglet fogja ezt a kérdést szabályozni. Az előzetes gyakorlat kikötése egyébiránt oda vezet, hogy altiszti iskolákba aránylag igen kevés oly növendék jutna, akinek ne volna megfelelő állásra kilátása.

A vázolt eljárás tehát az állami szolgálattól eltekintve, a birtokosoknak szabad kezét biztosít arra nézve, hogy birtokuk fekvése és a gazdaság fejlettségi foka szerint mily arányban alkalmaznak altisztet vagy erdőőrt, avagy esetleg egyedül ez utóbbiakat alkalmazzák-e? Az állam feladatát teljesítette, ha gondoskodik a személyzet oktatásának lehetőségéről.

Ami az előképzettség kérdését illeti, nem a szakiskola feladata, hogy azt megadja, hanem legfeljebb, hogy azt a szakismertetek oktatásának megfelelően kiegészítse. Az altiszti személyzettől megkivánt teendők szükségessé teszik az elemi oktatásnál magasabb előképzettséget, pl. a 4 polgári iskolai osztály elvégzését. A titkár a leghatározottabban ellenzi, hogy a szakiskola tanfolyama csak azért, mert írni és olvasni is alig tudó elemeket veszünk fel, 3 évre terjesztessék ki, annyira, amennyi eddig főiskolai oktatásunk is volt. Az előkészítésre szánt egy év nem pótolja a 4 polgári iskolai osztályt, s azonfölül ez esetben előtérbe lép az a kérdés, hogy mit csinál az a 10 éves fiú 14—15 éves koráig, mely előtt sem a szakiskolába, sem gyakorlati szolgálatba nem vehető.

A szakiskolát megelőző gyakorlati szolgálat is vitás. Sokan ellenzik, mert szerintük 14—16 éves fiúk a gyakorlatban nem alkalmazhatók és a tanítás megszakítása is káros. Az elméleti oktatás szempontjából ez az érv bir némi súlylyal, a 4 polgári osztály elvégzése által megerősödött ismeretek azonban minden esetre megmaradnak a kellő mértékben. Ma is sok 14—16 éves fiú áll az erdőgazdaságok szolgálatában s e közben megismeri jövő hivatását, ami legjobb módja az annyiszor panaszolt ürhatnámság megelőzésére. Egyedül a 4 polgári osztály követelése és a felső korhatár leszállítása még nem nyújt elegendő biztosítékot arra, hogy *megfelelő* elemek jussanak a szakiskolákba. Az előzetes gyakorlati szolgálat kikötése tehát szükséges s a gyakorlati szakoktatásnak is számos támpontot nyújt.

A mondottakon kívül a sikeres szakoktatás feltétele azon

hiányok megszüntetése, amelyek a szakiskolák mostani működését is bénítják, tehát a kellő erdőterület biztosítása, annak egyszerű és mintaszerű adminisztrálása, a személyzet szaporítása és állandósítása, valamint felmentése minden oly szolgálattól, mely az oktatás kárára lehet, a kellő fegyelmi hatáskör biztosítása stb.

Az oktatás iránya teljesen gyakorlati legyen, a vizsgálatok ne csak a szobában, hanem a természetben is tartandók, konkrét feladatok megoldása által. A tananyag megválasztásánál a szükséges erdészeti ismereteken kívül nagy súly helyezendő a vadászattanra, tanítandók továbbá a gyümölcsfenyésztés, megfelelő mezőgazdasági ismeretek, a méhészet és halászat.

A titkár a fentiekben kivonatosan közölt előterjesztését azzal fejezi be, hogy határozati javaslatot nem ad be, de a mondottakat az értekezlet figyelmébe ajánlja.

A következő felszólaló *Török Sándor* m. kir. erdőmester, szakiskolai igazgató volt.

Hivatkozik arra a szakiskolai szabályzattervezetre, amelyet még 1904-ben készített hivatalos használatra, s amelyet az Erdészeti Lapokban utóbb (1905. IX.) közzétett. Javaslata akkor általában az alsó erdészeti szakoktatás mai kereteiben mozgott, mélyrehatóbb újítástól tartózkodott, nehogy a legsürgősebben megoldandó feladatok ez által elodáztassanak.

Lelkiismeretesen kutatta, hogy honnan ered a szakiskolai növendékekkel szemben szinte általánosan észlelhető ellenszenv s arra az eredményre jött, hogy az ok nem a szakiskolák tanáiraiban keresendő (amit nem is állított tudomásunk szerint senki sem Szerk.), hanem az iskolák jelen szervezetében, az erdőőrök jelen vizsgarendszerében, kisebb részben a gyakorlati foglalkoztatás körülményeiben. Nem vád ez azokkal a kiváló szakemberekkel szemben, akik a szakiskolákat annak idején szervezték, hanem természetes következménye annak, hogy míg erdőgazdaságunk 25 év alatt nagyot haladt, szakiskoláink szervezete változatlan maradt.

Ha a szakiskolai növendékekkel szemben jogosan támasztható az a panasz, hogy hasznavehetetlenek, megbizhatatlanok, úgy ennek főoka az, hogy a szakiskolákba igen sok munkakerülő, rovott multu elem kerül, ki ezt a pályát nem hivatásszerűleg

választotta, hanem elhibázott élete utolsó kísérletének tekinti. Az ilyen, sokszor 25—30 éves, az élet számos viharán átesett férfiakból 2 év alatt minden tekintetben megfelelő altisztet nevelni nem lehet. A szakiskolákba tehát első sorban az erdészeti alkalmazásra hivatott, nevelhető elemet kell felvenni. Ezen cél elérésére Török az *előző gyakorlati szolgálatot* ajánlotta.

Elsőrendű szükséglet továbbá, hogy a szakiskolák a szükséges gyakorlati taneszközökkel, elsősorban a kellő nagyságu erdőterülettel rendelkezzenek, ahol a növendékek jövő hivatásukat megismerhetik s a gazdasági műveleteket nagyban keresztülvive láthatják. A mostani csekély erdőterületek mellett a növendékek tankönyvükből encyklopaedikus, általános ismereteket szereznek ugyan, a gyakorlatban azonban főleg csak a csemetekerti munkákat ismerik meg. A gyakorlat által nem támogatott encyklopaedikus ismeret tudá-kossá teszi őket.

A csemetekerti munkák azonban a mai terjedelem mellett szintén nem vezethetők az oktatás céljának megfelelően. A midőn 26—45 k. hold csemetekert tavaszi ellátásáról van szó és 6—10 millió, többnyire lombfacsemete szállítandó sok százfelé, a midőn néha 1000 munkás dolgozik, akkor másról mint gépies munkáról nem lehet szó s az oktatás érdeke háttérbe szorul. A csemetekerti munkák tavaszkor 3 hónapot teljesen elfoglalnak, az ugyanakkor esedékes más, nem kevésbé fontos munkálatokban (erdősítés, erdőápolás, vágások befejezése, számonvétele, egyes vadászati teendők stb.) csak kis mértékben vehetnek részt a növendékek.

A szakiskolák erdeinek kibővítésével a vadászati szakoktatás is helyes irányt nyerne, amire vadászatunk érdekében és hazafias szempontból is szükségünk van. Most ugyanis rendkívül sok a külföldi vadászszemélyzet az országban, melynek belföldi erőkkal való pótlásáról gondoskodni kell. A vadászati szakoktatás csak az alsófoku erdészeti szakoktatás kérdésével egyetemlegesen, evvel összhangban oldható meg egészségesen. A cél az volna, hogy a vadászati és vadtenyésztési teendőkben teljesen jártas egyének hagyják el a szakiskolát.

A szakiskolák szervezetének egyik további hibája a tanári személyzet csekély száma. A mostani u. n. tanársegédek tanárok-

nak nem tekinthetők; alighogy elhagyták a főiskolát, kerülnek a szakiskolához s legalább 2—3 évre van szükség, hogy a szakiskolánál előforduló sokféle munkában teljesen jártasok legyenek. Mire azonban ez az idő elkövetkezik, rendszerint távoznak a szakiskoláról. Pedig a gyakorlati oktatás terén csak az érhet el eredményt, aki maga is ismeri a gyakorlati életet. Maga az igazgató az összes teendőket végezni ma már nem bírja.

Török azután utal az irodalomban nyilvánult nézetekre és véleményekre; Róth és a saját javaslatán kívül mindenki az alsó szakoktatás kettéválasztását óhajtja. Török és Róth az erdőőri létszám apasztása mellett oly szolgáloményzetet kívánt, a mely kizárólag a nyers védelmi szolgálatot teljesitené, oktatást az erdőtisztektől nyerne, vizsgát azonban nem tenne s ha kell, bármikor visszatérhetne előbbi foglalkozásához, az erdei munkához vagy a földmiveléshez. A szakvizsgát azért ellenezte, mert az, bármily csekély értékű legyen, a parasztembert rendkívül képzelődővé teszi, ki azontul már nem a keze munkája, hanem a feje után akar megélni. A különválasztásnál attól tart Török, hogy az erdőbirtokosok az altiszti kvalifikációt kívánó állásokat is legnagyobb részben ugyszólván semmi képzettséggel sem bíró erdőőrökkel töltenék be s ezáltal erdőgazdaságunk kárt szenvedne, az erdőtisztek helyzete még súlyosabb lenne. Ez azonban csak feltételezés, a melyre nézve a magánszolgálatban álló szaktársaktól vár illetékes véleményt.

Megengedi Török, hogy erdőgazdaságunk mai állapota még nem olyan, hogy csak szakiskolai végzettségű erdőőröket kellene alkalmazni, de éppen ezért — az ebből származó megterheltetés ellensúlyozására — ajánlotta az erdőszolgák alkalmazását is. Belátja, hogy ez utóbbi a törvény módosítása nélkül nem lehetséges, ez pedig mindig nagy nehézségekbe ütközik. Belátja azt is, hogy a védelmi személyzetnek a vizsga alól való felmentése visszafejlődést jelentene.

Ha tehát az értekezlet a kettéválasztás mellett foglal állást, ő hozzájárul abban az esetben, ha az állami erdőbirtokon a meglevő vagy szervezendő altiszti állások kizárólag az altiszti iskolák növendékeinek tartatnak fenn, különben a szakiskolát végzettek ismét könnyen állás nélkül maradnának.

Folytatólag reáért Török annak a kérdésnek tárgyalására, hogy a szakoktatás különválasztása esetén hol és miként történjék az altisztek és hol az erdőőrök nevelése? Konstatálja, hogy Kaán kivételével az altiszti oktatást valamennyi író az altiszti iskolákká fejlesztendő mostani erdőőri szakiskolákra óhajtja bízni, míg Kaán ezeken csupán a magánszolgálat részére óhajt altiszteket nevelni, az állami birtokok részére ellenben az altiszteket a viz- és utmes-terek módjára egyes erdőhatóságoknál kívánja internátus nélkül nevelni. Ugy hiszi azonban Török, hogy a szakiskola általa javasolt reformja esetén s nevezetesen, ha a kellő erdőterület rendelkezésre áll, megszűnnek azok az okok, a melyeken Kaán ez irányú javaslata alapszik, amely ellen még több kifogást emel. Így helytelleníti, hogy az elméleti oktatás általában télen történjék, mivel a délvidéken éppen télen legélénkebb az üzem s a vadászati szakoktatás teendői is nagyrésztben a téli időre esnek. A szakiskolánál az elméleti és gyakorlati oktatásnak télen-nyáron párhuzamosan kell haladni. Ez az iskolán lehetséges, egy erdőhatóságnál nem. A kivétel nehézségei itt is végre oda vezetnének, hogy a növendékek oktatására főleg egy erdőgondnokság jelöltetné ki s ezzel a dolog oda jutna, ahol a szakiskola van, illetőleg lesz a javaslat értelmében. A tanári teendőket kedvvel teljesítő, arra mindenképpen reátermett, a növendékekkel való beható foglalkozásra reáérő személyzet sincsen mindenütt, az oktatás tehát aligha volna oly eredményes, mint a szakiskolán. Az internátus ellen felhozott érvekkel szemben annak óriási előnyei állanak. A növendékeket rendre, tisztaságra, előzékenységre, katonás magatartásra nevelni csak internátus mellett lehet.

Legnehezebben eldönthetőnek tartja Török azt a kérdést, hogy a szakoktatás kettéválasztása esetén hol történjék az erdőőrök oktatása. A szakoktatás körül 15 éven át szerzett tapasztalatai alapján a 3—4 hónapi tanfolyamtól nem vár eredményt, mert hiányos elemi oktatásunk mellett ez az idő nem elegendő arra sem, hogy az illetők bérjegyzéket, vágásjegyzéket tanuljanak szerkeszteni, erdei kártételt felvenni stb.)* A tanfolyam csak úgy volna eredményes, ha azt felvételi vizsgához kötnők, melyen az elemi iskolai tárgyak ismerete szigoruan követeltetnék.

*) Tanfolyam nélkül megtanulhatják?

Az előképzettségre nézve az altiszti iskolákra vonatkozólag Török már eredetileg a polgári iskolát akarta javasolni, de tartott attól, hogy javaslata a szakközönség előtt úgy fog föltűnni, mintha a szakképzést nagyon elméletivé óhajtaná tenni. Ezért maradt meg a 4 elemi osztály mellett. Ma azonban, amikor látja, hogy éppen a gyakorlat emberei követelik egyhangulag a magasabb előképzettséget, ahhoz szívesen hozzájárul, mert az az oktatást sokkal könnyebbé teszi. Megerősíti őt e nézetben, hogy a polgári iskolából átvett növendékek voltak eddig is a legjobbak úgy a szakiskolában, mint később a gyakorlatban, amire statisztikai adatokat is közölt. A gimnázium vagy reáliskola néhány osztályát végzettektől némileg tart, mert innen csak a selejtes anyagra vél számíthatni. Ezeket felvételi vizsga útján kellene megrostálni.

A tananyag kérdésének vitatásába nem megy bele, hanem előadása befejezéseként annak szükségességét hangoztatja, hogy addig is, amíg az alsó erdészeti szakoktatásnak megfontolást és időt igénylő átszervezése keresztülvihető, azon ujitások, melyek a jelenlegi erdőőri szakiskolák keretén belül is foganatosíthatók s ezek tarthatatlan helyzetén segítenének, a legsürgősebben életbe lépjenek.

Ezek az ujitások a következők: 1. A szakiskolákba csak megfelelő elem vétessék fel. 2. A felvételt a szakiskola igazgatója végezze vagy legalább ő tegye meg erre nézve a javaslatot. 3. A felvételi vizsgán a növendékek a 4 elemi iskola tárgyaiból szigoruan megvizsgáltassanak. 4. A szakiskolák kellő terjedelmű erdővel és vadászterülettel látandók el. 5. Az erdőőri szakiskola tanári személyzete a hosszabb gyakorlati szolgálattal bíró karból és megfelelő számban osztassék be. 6. A nagy kiterjedésű csemetékertek fokozatosan apasztandók. 7. A szakiskola igazgatója megfelelő fegyelmi és adminisztratív hatáskörrel láttassék el. 8. A végzett növendékeknek a záróbizonyítványon kívül az erdőőri szakvizsga bizonyítvány is egyidejűleg kiállítandó. 9. Az erdőőri szakvizsga tárgyai szűkebb körre szoríttassanak. 10. A tanév kezdete szept. 1-re tétessék és két havi szünidő rendszeresíttessék.

Kaán Károly volt a következő felszólaló; fejtegetései nagyjában az Erdészeti Lapok hasábjain e tárgyban közölt cikkeinek keretében mozogtak. Reámutatott arra, hogy amint a posta, vasut, kultur-

mérnöki intézmény az építészet, az ipar, a kertészet és szőlészet terén szükség van oly értelmes gyakorlati képzettségű egyénekre, akik a tisztikarnak támaszul szolgálnak s e mellett kisebb önálló munkakörben is megfelelnek, ép úgy szüksége van erre az erdőgazdaságnak is. Igazolja ezt az ilyenek iránt mutatkozó kereslet, a külföldiek importja és a tisztek nagy lekötöttsége mechanikus munkákkal. A reformált erdőőri szakiskola hivatott ilyeneket nevelni, Királyhalma kivételével, mely különleges fekvése miatt növendékeinek csak igen egyoldalú gyakorlatot nyújthat. Az erdőörököt kötelező tanfolyamon óhajtja oktatni. Nézetét a következő határozati javaslatban foglalta össze:

1. Kívánatosnak látja a bizottság, hogy az alsó erdészeti szakoktatás az u. n. altiszti oktatásnak a tulajdonképpeni erdőőri kiképezéstől való különválasztásával reorganizáltassék.

2. Szükségesnek találja a bizottság olyan intelligenciájú egyének *altiszti iskolákban* való kiképezését, akik főiskolai képzettségű erdőtisztek által kezelt erdőgazdaságokban mint altisztek vagy mint hasonló minőségben foglalkoztatott egyének (segéderdész, alerdész, erdőhivatali segéd) sikerrel lennének alkalmazhatók, de e mellett képesek lennének arra is, hogy ahol kell, az erdőtörvény 17. §-a alá nem tartozó kisebb u. n. apró erdőgazdaságok ügyeit önállóan is elláthassák.

Ezen, az altiszti foglalkozásra hivatott egyének kiképezésére internátussal kapcsolatos olyan iskolák létesítését látja szükségesnek a bizottság, amelyekkel kapcsolatban egy az okszerű erdőgazdaság természete szerint berendezett és adminisztrált nagyobb terjedelmű erdőbirtok áll rendelkezésre a növendékek széles körű gyakorlati alapon való kiképezéséhez.

Amennyiben és ahol az elhelyezés és az iskolához kötött előfeltételek tekintetében a mai erdőőri iskolák átforgalmazhatók, ezek igénybevétele első sorban kívánatos, míg azon erdőőri iskolák, melyek e célra megfelelőknek nem bizonyulnának, beszüntetendők, s az új altiszti iskola olyan helyen létesítendő, ahol a növendékeknek széleskörű gyakorlati kiképezés biztosítható.

Amennyiben a kincstári erdőgazdaság altiszti szükséglete a kincstári erdőgazdaságok adminisztrációs központjában szervezendő internátus nélküli altiszti iskolákban olcsóbban és

jobban volna biztosítható akként, hogy a növendékeket a közép-pontban szolgáló erdőtiszték oktathák, a gyakorlatot pedig a tényleges gazdasági eljárásoknál való alkalmaztatás nyujtaná, úgy az altiszti iskolák szervezésénél a kincstári birtok altiszti szükségleteinek nevelése tekintetében ez az eljárás, mely a vizmesterek és utmesterek kiképezésénél nyer sikeres alkalmazást, figyelembe volna veendő.

Ajánlja a dolog gyakorlati volta és az a körülmény, hogy átmenetül a már szolgáló erdőőr elem altiszti kiképezése így épp oly könnyű szerrel volna biztosítható, amint az éppen a jelenben az utmesterekénél is jó sikerrel jár.*)

Ajánlja végül az a körülmény, hogy internátussal kapcsolatos iskolák és az ezekhez tartozó erdőgazdaságok jobban a magán-birtok szolgálatának megfelelően lennének szervezhetőek.

A bizottság mind e körülményre a földmívelési kormány figyelmét felhívni kívánja, kifejezetten azonban állást nem foglal az ilyen értelemben szervezendő iskolák mellett, mert ezt a kérdést jobban a kincstári gazdaság belügyének tekinti.

Az altiszteknek az előzőekben vázolt iskolai nevelésével szemben szükségét látja a bizottság annak is, hogy a tulajdonképpeni erdőőri szolgálatra hivatott egyének kioktatása is egyöntetűen, a kor és szükséglet követelményeinek megfelelően szabályoztassék és nem szakiskolákban, hanem 2—4 hónapos *tanfolyamokon* történjék.

A tanfolyamok helyéül az ország erre a célra alkalmas kincstári és magán erdőgazdaságai választandók ki, ahol is a legszűkebb térre szorított elméleti oktatás mellett főleg a gyakorlati munkák bemutatása és az ezeknél való foglalkoztatás legyen a főcél.

Amennyiben az altiszti iskolákon a tanárok tulterheltetése és tulajdonképpeni hivatásuktól való elvonatása nélkül erdőőri tanfolyamok szervezhetőek, ezek biztosítása szintén ajánlatos.

3. Az *altiszti iskola* elvégzése a bizottság nézete szerint kötelezően csak a kincstári erdőgazdaság és az állami kezelésbe vett községi erdők ellátásánál alkalmazni javasolt altiszteknél mondható ki.

*) Lásd Erd. Lapok 1904. V. f.

A magántulajdonu erdőbirtokra nézve ilyen természetű kötelezettség elő nem irható. Az a nagy kereslet, mely éppen a magánbirtokosok részéről ilyen egyének tekintetében nap-nap mellett megnyilvánul, az altiszti iskolát végzetteknek a magánbirtokon való elég nagy arányu alkalmazását jogos kilátásba helyezi.

Az *erdőörképesítés* kötelező voltát a törvény szabja meg s így az erdőtörvény 17. §-a alá tartozó erdőgazdaságok erdőőreire a jövőre nézve is elmaradhatatlan kellékül tekintendő.

4. Az *altiszti iskolába* való felvétel felvételeit következőkben állapítja meg a bizottság:

a) Hitelesen igazolt elvégzése a polgári iskola vagy más középiskola 4 osztályának.

b) Tisztiorvosi bizonyítvány az ép, erős testalkatról, jó látó-, halló- és beszélőképességről.

c) Hatósági bizonylat az erkölcsös előéletéről és a szülők foglalkozásáról.

d) Hiteles bizonyítvány a gyakorlati erdőgazdaságban eltöltött teljes két évi olyan szolgálatról, melyből irodai foglalkozás legfeljebb 1 év lehet!

Ez a körülmény, valamint a szolgálatban tanusított magaviselet, szorgalom és képesség a szolgálati bizonyítvány elengedhetetlen tartozéka.

e) A gyakorlati szolgálatban végzett teendők sajátkezű leírása, igazoló záradékkal ellátva a felvételre jelentkezőnek volt közvetlen előljárója részéről.

f) Legalább 18 és legfeljebb 24 éves életkor hiteles bizonyítványa.

Kimondja még ennek kapcsán a bizottság, hogy az iskolába való felvételt kizárólag a szakiskola igazgatósága végezze oly alapon, hogy a jelentkezők közül az egy évfolyamba felvehető létszám erejéig a legjobb iskolai és szolgálati bizonyítvánnyal bírókat köteles felvenni.

Egyenlő minősítés esetén az erdészeti alkalmazottak gyermekei előnyben részesítendőek.

Az erdőőri tanfolyamokra való felvétel előfeltételei:

a) Orvosi bizonyítvánnyal igazolt ép testalkat; jó látó, halló- és beszélőképesség.

b) Bizonyítvány az elemi iskola 4 osztályának elvégzéséről.

c) Bizonyítvány 2 évi gyakorlati szolgálatról s arról, hogy jelentkező a magyar nyelvet szóban és írásban bírja.

d) Legalább 18 éves életkor hiteles igazolása.

5. Az *altishti oktatás* sikerének legfőbb kellékeként tekinti a bizottság azt a feltételt, hogy a növendékek oktatása teljesen gyakorlati alapra fektettség.

Szükségesnek látja ennek okából, hogy a növendékek kiképezésére legalább 8—12000 kat. hold térfogatu, az iskola tanárai részéről kezelt oly erdőbirtok álljon rendelkezésre, melynek adminisztrációja egyszerű és világos alapokon nyugszik, berendezése tanulságos és olyan, hogy a növendékek az erdészetnek ugy külső, mint irodai segédszolgálatánál felmerülő gazdasági, ugy mint jobban műszaki természetű teendőket gyakorlatilag elsajátíthassák s a vadászatban és vadtenyésztésben kellő jártasságot szerezhessenek. Kivánatos e célból az is, hogy az altishti iskola erdőgazdaságán kívül lehetőleg más szomszédos erdőbirtokok is bevonassanak a gyakorlati oktatás céljaira.

Az altishti iskola helyeül lehetőleg előhegységben, vagy közép-hegység lábánál elterülő erdőgazdaság választandó, ahol a növendékek ugy a lomblevelű, mint a tűlevelű erdők gazdaságát illetőleg kellő gyakorlatot szerezhhetnek.

A gyakorlati oktatás feltételeként tekinti a bizottság azt is, hogy a növendékek tanáraiként olyan egyének választassanak, akik a gyakorlati szolgálatban legalább 10 évet töltöttek.

Az altishti iskola erdőkezelésének a gyakorlati berendezkedés érdekében a kellő szabad mozgás biztosítandó és felmentendő minden olyan munkától, mely az oktatás sikerét hátráltatja.

A csemetenevelés az altishti iskoláknak csakis az oktatás céljaira rendelt erdőbirtok részére megkivánt mértékben üzendő, nemkülönben a tanári személyzet is csak szorosán véve gyakorlati kísérletekkel foglalkozzék és olyan mértékben, amint az minden belterjes erdőgazdaságban kívánatos. Tudományos értékű kísérletek üzésével ne vonassék el a tanári kar a gyakorlati irányu szakoktatás teréről.

Erdőőri tanfolyamok az altiszti iskolánál csak az esetben tartassanak, ha ezen különleges teendő nem vonja el a tanárokat tulajdonképpen hivatásuktól.

Az iskola erdőgazdaságát az iskola igazgatója irányítsa, aki egyben ellenőrzője az egyik tanár részéről vezetett gazdaságnak. Számba véve azt, hogy az iskola igazgatója is bevonatik az oktatás teendőibe, egy iskolánál legalább 3 tanár alkalmaztassék, hogy a jobban gazdasági természetű külső és belső munkák, az inkább technikai természetű külső és belső teendők, a vadászat és vadtenyésztés oktatása helyesen megosztható s ezzel a gyakorlati kiképezés sikere kellően biztosítható legyen.

Az altiszti iskolák tanfolyama 2 év. A szemléltető gyakorlati oktatás sikere érdekében kívánatos, hogy egy évfolyamban 15, az egész iskolában 30 növendéknél több ne legyen.

Az első és második év közé eső két havi szünidőt a növendékek a szakiskola erdejében, vagy más szomszédos erdőgazdaságban való gyakorlati foglalkozással töltsék.

A szakiskola igazgatója a növendékekkel szemben megfelelő fegyelmi hatáskörrel ruházandó fel.

A szakiskolai oktatás anyagául mind az szolgáljon, amit egy belterjes erdőbirtok ugy gazdasági, mint technikai munkáinál és ugy a külső, mint az irodai teendőknél a segédszolgálatra hivatott altisztnek gyakorlati alapon tudnia kell. A kiképzés sikere e mellett olyan értelemben is biztosítandó, hogy a végzett növendék, ha kell, kis terjedelmű erdőbirtok önálló ellátására is alkalmazhatóvá váljék.

A szakiskola fontos feladata ezenkívül, hogy a növendékeket a vadászatban és vadtenyésztésben gyakorlati alapon kiképezze.

A szakiskola végbizonyítványa a növendékeket altiszti szolgálatra véglegesen képesíti.

Átmeneti intézkedés csak annyiban szükséges, amennyiben az altiszti iskolák életbeléptetése idején legalább 1 évnél több idő óta erdészeti szolgálatban állók felvétele az iskolai létszám feléig megengedtetessék, ha a polgári iskola 4 osztályáról bizonyítványt felmutatni nem is képesek, de felvételi vizsga által az iskolai kiképezésre alkalmasoknak bizonyulnak s 3 évi gyakorlati szolgálatot beigazolni képesek. Az átmeneti intézkedések hatálya 6 évnél tovább nem terjedhet.

A tanfolyamokon való erdőőrképzés célja az erdővédelmi szolgálatra alkalmas egyének kiképzése. — Ennek a célnak a sikere érdekében megtartandó tanfolyamokon az erdőőr kötelességei megismertetendők és a tanfolyamra jelentkezőkkel a tanfolyam helyén űzött erdőgazdaságban mindazok a munkák begyakorlandók, amelyek az erdőőri szolgálattal járnak.

A tanfolyamok tanárai a m. kir. földmivelésügyi miniszter részéről ezzel megbízott egyének.

A tanfolyamok 2—3 hónaposak, melynek végétével a résztvevők miniszteri megbízott előtt erdőőri vizsgát tesznek, melyről erdőőri szolgáltra minősítő bizonyítvány állíttatik ki.

Átmeneti intézkedések e tekintetben nem szükségesek.

Porubszky Gyula volt a következő felszólaló. A nyers erdővédelmet elkülönítendőnek tartja azon munkálatoktól, amelyek szakképzettséget igényelnek. Ez utóbbiak e célra nevelt altisztekre bízandók, míg az erdőőröktől sem tanfolyamot, sem szakvizsgát nem kíván. Nézetének indoklására utal arra, hogy az erdőtörvény azon rendelkezése, hogy a kötött birtokon 10 éven belül szakvizsgázott erdőőrököt kell alkalmazni, ma sincsen végrehajtva, mert a kisebb erdőbirtokosok (községek, volt urbéresek stb.) nincsenek abban az anyagi helyzetben, hogy ennek a kiválságnak megfeleljenek, s nem is lesznek soha. Erre való tekintettel kezdetben a járási erdőőrök alkalmaztattak, de ezek kerülete 30—60 község határára is kiterjedt, evvel tehát az erdővédelem keveset nyert. Ujabbán ez az állapot még rosszabbodott. Míg ugyanis régebben a főszolgabírák az erdőszolgákat feleskették, azt ma a törvény alapján nem teszik. Ezek vallomása tehát nem bir bizonyító erővel s így az erdők teljesen ki vannak szolgáltatva a kihágásoknak, mert tanut az erdőszolga nem vihet magával. Ezért ezen erdők fenntartása végett szükséges volna a törvény ezen rendelkezését némileg enyhíteni.

Csupor István: A szakiskolába való felvétel feltételeivel foglalkozik. Az alatta szolgáló 10, szakiskolát végzett erdőőr közül 5 teljesen bevált, 1 kevésbé, 4 pedig semmivel sem jobb, mint azon társaik, akik a szakiskolát sohasem látták. A bevált 5 ember 3—5 évi reáliskolát végzett, a többi nem. Ennélfogva indokoltnak tartja az eddiginél nagyobb előképzettség követelését.

Elismeri, hogy kevés a tanszemélyzet és annak előléptetési viszonyát sem látja kellően szabályozottnak.

Az altiszti oktatást az erdőőri oktatástól elválasztandónak tartja, a kérdés megoldását azonban az erdőtörvény keretein belül véli megoldhatónak. Veszélyesnek tartja az erdőtörvény bolygatását s tart attól, hogy annak módosítása nem történék oly értelemben, mely erdőgazdaságunk javára szolgálna. Az erdőtörvény értelmében az üzemtervek megfelelő helyén állapíthatná meg a hatóság, hogy az illető birtokon hány altiszt és hány erdőőr szükséges. Ily módon megszűnnék az az aggály is, hogy a szakiskolák növendékei nem kapnak állást. A vezetése alatt álló primási birtokon a főerdőőri rangot ma is csak a volt szakiskolai növendékek érhetik el.

Az erdőőri tanfolyam kötelező kimondását sérelmesnek tartaná. A kincstár tarthat ily kurzust, de kötelező az ne legyen. Az erdőőri szakvizsgát meg óhajtja tartani, de kisebb terjedelemben.

A szakiskolákat erdőőri altiszti iskoláknak nevezné, hogy semmi kétely ne álljon fön arra nézve, hogy azok nem középiskolák. Veszélyesnek tartaná továbbá annak kimondását, hogy a szakiskolát végzettek kisebb magánbirtokok önálló kezelésére alkalmasok, mert nehéz meghatározni, hogy mi a „kisebb“ birtok. Ha a birtokosok, akik most idegeneket importálnak, látják, hogy itt is kapnak megfelelő egyéneket, az arra való képesítettség kimondása nélkül is alkalmazni fogják a szakiskolai növendékeket.

Gesztes Lajos szintén szükségesnek tartja az alsó erdészeti szakoktatás kettéválasztását és az altiszti iskola előképzettségéeként 4 polgári iskolai osztályt kíván, a két évi előgyakorlatra nézve azonban aggályai vannak. A birtokosoktól bajos megkövetelni, hogy kevésé használható fiukat fogadjanak szolgálatba, a szülők pedig e szolgálat költségeit viselni ritkán bírják. De ezzel nem azt akarja mondani, hogy nem tartja szükségesnek, hogy az ifju teljesen tisztában legyen azzal a pályával, amelyre lép. Csak aggályát fejezi ki.

Török Sándornak azt az aggályát, hogy a szakiskolák növendékei nem fognak állást kapni, túlzottnak tartja; a nagyobb uradalmakban ma is az a rendszer, hogy az értelmesebb egyének, dacára annak, hogy csak erdőőri vizsgát tettek, mint altisztek

szerepelnek azokkal szemben, akik ugyancsak erdőőri vizsgát tettek, de intelligenciájuk csekélyebb.

A tulajdonképpeni erdőőről semmi különösebb minősítést nem kívánna. Legjobb erre a kis igényű, bátor paraszt ember. Visszaesést ebben nem lát, mert bőven kárpótolja az erdőgazdaságot az altisztek tervezett jobb kiképzése. A tanfolyamot ugyanazért ellenzi, mint Török. A birtokos aligha lesz hajlandó emberét tanfolyamra küldeni, mert nincs biztosítéka, hogy az illető visszatér-e állásába. A legenyhébb szakvizsgát kívánja, hogy a törvénynek elég tétessék.

Szokmáry Ferencz szerint a legjobb altiszti anyag úgy nevelkedik, ha az illető a 4 polgári osztály elvégzése után, mint csemetekerti őr, u. n. szénsuhancz stb. szolgál addig, amig katonának megy s a katonaság után lép a szakiskolába. A polgári iskolai előképzettséget nem állítja oda, mint elengedhetetlen követelményt, de utal arra, hogy emellett érték el a legjobb eredményt.

A katonaviseltségre nagy súlyt helyez, ez bizonyos erkölcsi fölényt biztosít az erdőőrnek. Károsnak tartja, ha az ifju pl. 18 éves korában már elvégezte a szakiskolát, aztán szolgálatba lép, azt azonban 21 éves korában a katonaság miatt félbe kell szakítania. Így legtöbbször elveszti állását, amelyet mással kellett betölteni. Ezért szeretné a szakiskolába lépés idejét kitolni arra a korra, amikor a katonasággal már végzett s a mikor már az erdőbirtokos is használható, érett embert kap benne.

Csatlakozik Török ama kívánságához, hogy a rövidesen megvalósítható reformok a legközelebbi tanév kezdete előtt már életbe lépjenek.

Róth Gyula meghajol a gyakorlat embereinek nézete előtt és elfogadja az oktatásnak kettéosztását.

Nem ért egyet *Szokmáry Ferencz*zel a katonai szolgálat jó befolyására nézve. Mint volt katona, vele szemben, aki nem volt katona, meri állítani, hogy a katonai fegyelem nem őszinte, inkább csak külső s addig tart, amig a feljebbvaló jelen van. Az igazi, tiszteleten alapuló fegyelmet el lehet érni a katonai szolgálat nélkül is, sőt az ő és Török tapasztalatai szerint még jobban, mert rendszerint a katonaviselt, idősebb növendékek a békebontók.

Az erdőőri tanfolyamot nem pártolja s a szakvizsgáról is az

a nézete, hogy az nem ad hű képet a vizsgázó képességeiről, mert az rendszerint nagyon megijed. Mint ötletet felveti, nem lehetne-e a szakvizsgát, melyet a törvény miatt nem ejthetünk el egészen, bármely rendszeres üzemterv szerint kezelt erdőgazdaság vezetője előtt letenni? (Ellenmondások.) Ha azonban a tanfolyam létesülne, a képesítő vizsga ne a szakiskolákon tartassék. Ha a tanfolyam nem létesül, nem tartja keresztülvihetőnek Kaán ama kívánságát, hogy az erdőri szakvizsga csakis magyar nyelven legyen letehető. Nem kapunk elég embert, aki bírja a magyar nyelvet. (Ellenmondások.)

Azt hiszi, hogy senki sem óhajt középiskolát. Ebből a szempontból azonban aggálya van a tervezett altiszti szakiskolák ellen. Ezek 4 polgári iskola, 2 évi gyakorlat és 2 évi szakiskola végzésével, összesen 8 év után 18 éves korban végezhető, ugyanekkor elvégezhető a gimnázium is, Ausztriában pedig a 3 évi tanfolyammal bíró „höhere Forstschule.“ Ez félreértésekre adhat okot, javasolja tehát, hogy 3 évi középiskola, 1 évi gyakorlat, 2 évi szakiskola követeltessék, tehát összesen 6 év.

Követelné, hogy az a hatóság, melynél a növendék a gyakorlati szolgálatot teljesíti, az erről szóló bizonyítványban kitegye, alkalmas-e az illető altisztnek. Ezt azért kéri, nehogy a szakiskolát utólag ismét azzal a váddal lehessen illetni, hogy alkalmatlan elemeket vesz fel.

Kaán ama javaslatát, hogy a szakiskolai segédtanároktól 10 évi gyakorlati szolgálat követeltessék, kifogásolja és pl. az erdőfelügyelői karra, amelytől a törvény csak 8 évi gyakorlatot kíván, sérelmesnek tartja. A bajt nem abban látja, hogy a segédtanár korán jut ilyen alkalmazásba, hanem abban, hogy amikor abba beletanult, áthelyeztetik.

Utolsó megjegyzése a kísérletügyre vonatkozik. Tudomása szerint a kísérletügy vezetője is azon az állásponton van, hogy a szakoktatás a kísérletügytől különválasztassék, ennek azonban az a nagy akadály, hogy a kísérleti állomások, ha a szakiskolákból kitiltatnak, hajléktalanok maradnak. Azt hiszi, hogy a szakiskola személyzetének gyarapítása esetén a kísérletügy is megfér ottan, melynél ő is a főszólyt a gyakorlati kísérletekre óhajtana helyezni.

Bund Károly, kiről Róth azt állította, hogy a szakiskola

tanárait el akarja tiltani a tudományos kísérletektől és ezáltal személyes szabadságukat korlátozza, tiltakozik szavainak ily félremagyarázása ellen.

Szentimrey Dániel csak a részletkérdésekre nézve lát már ellentétet fennforogni. Egészen véve egyetért a titkár fejtegetéseivel, csak az előképzettség fokára nézve vannak aggályai. Szakmáry felszólalásának sulypontját abban látja, hogy javaslata értelmében az altisztek életpályájának folytonossága biztosítva volna. Tart attól is, hogy erdőőreink nem fogják gyermekeiket a polgári iskolába küldhetni és nehézséget lát az előzetes gyakorlat megszerzése körül is. A polgári iskola helyett a felvételi vizsgát ajánlja. Ezzel is távolabb esnénk a középiskolától, melyet mindannyian perhorreszkálunk. Esetleg 6 elemi iskolával is be lehetne érní. (Ellenmondások.)

Az erdőőri tanfolyamot ellenzi, a szakvizsgát gyakorlatias irányban megtartani óhajtja.

Orlovsky Gyula felszólalása után, amelyet — annak szövege még nem állván hiteles alakban rendelkezésünkre, csak jövő számunkban fogunk ismertethetni — *Jákói* Géza emelt szót.

Jákói nem járul hozzá Szentimrey javaslatához, hanem Csupor felfogását pártolja. Kívánja a külön altiszti képzést, 4 polgári iskola végzését, két évi gyakorlatot, 16 éves felvételi kort. A katonáskodás nehéz kérdés elé állít, de ez minden pályán így van, ezzel tehát, mint elkerülhetlen bajjal le kell számolni. Az erdőőri tanfolyamot, ha jó altisztjeink vannak, nem tartja szükségesnek. Az erdőőri szakvizsgák, amelyeknél nem tapasztalta, hogy azok igen szigoruak lennének, minden egyes erdőfelügyelőségi kerületben volnának megtartandók s ki-ki a saját illetékes erdőfelügyelőségénél tartozzék azt letenni. Az erdőfelügyelő ugyanis ismeri azokat a viszonyokat, amelyek között a vizsgázó szolgál és többnyire ismeri annak működését is, ami az illető megítélésénél fontos.

Sóltz Gyula elnök, több felszólaló nem jelentkezvén, felkéri azokat, akik javaslatot tettek, hogy észrevételeiket megtegyék.

Török Sándor köszönetet mond Csupornak elismerő nyilatkozatáért és teljesen osztja felfogását az erdőőri szakvizsga ügyében, mely a mostani eljáráshoz hasonlóan tartatnék azzal a

különbséggel, hogy csupán a védelmi szolgálat körébe tartozó elemi dolgokra terjeszkednék ki. Az erdészeti kísérletügyre nézve nem lát eltérést Bund és Róth álláspontja között. Szentimrey aggodalma, hogy altisztek és erdőőrök gyermekei nem fogják látogathatni a polgári iskolát, őt is hajlandóvá tette egy felvételi vizsga expediensét fontolóra tenni, de látva, hogy az értekezlet ez aggályt nem osztja, az eredeti álláspont mellett marad. Ujból kéri, hogy a szakiskolák bajai mielőbb orvosoltassanak és köszönetet mond a gyakorlat embereinek azért a sok utmutatásért, amelyet nyilatkozataikból merített.

Kaán Károly az altizti iskolákra vonatkozó javaslatára nézve lényeges ellenvetést nem hallott, Szentimreyvel szemben azonban ragaszkodik a 4. polgári iskolai osztályhoz, mert az ezt pótló felvételi vizsga lehetősége ismét tág teret nyitva a protekciónak és nem pótolná a 4 évi iskolázást. A szakiskolai tanárok előzetes gyakorlati szolgálatára nézve szívesen hozzájárul, hogy az 8 évre szállíttassék le, de ragaszkodik ahhoz a felfogáshoz, hogy a szakiskola nem arra való, hogy ott főiskolát végzett fiatal emberek gyakorlatot szerezzenek, hanem hogy ott a növendékek gyakorlati emberektől gyakorlati kiképzést nyerjenek. Szakmáry kivánságát javaslata teljesen kielégítheti, mert a felvétel korát 18—24 évben állapította meg. 18. évet vett minimumnak, mert a 16 és 24 év közötti korkülönbséget nagynak tartja és erkölcsi hátrányokat látna ebben. (Felszólalások : akkor 4 év az előzetes gyakorlat! 16—20 év!) Ez azonban elvégre is részletkérdés s elfogadja a 16—20 éves felvételi kort is.

Ragaszkodik ahhoz a javaslatához, hogy az oktatásnál figyelemmel kell lenni arra, hogy az altizti iskolák növendékei közül egyesek kisebb birtokok önálló kezelésével is meg fognak bízni.

Ugy látja, hogy az erdőőri tanfolyamokra vonatkozó javaslata nem nyerte el az értekezlet tetszését. Ennek következtében el is áll tőle, de javaslatának igazolásául felemlíti, hogy azt a nagy különbséget óhajtotta a tanfolyammal kiegyenlíteni, amely a vizsgázók ismereteiben tapasztalható. Azt óhajtotta volna elérni, hogy pl. az a vizsgázó is némi oktatást nyerjen, akinek erdészeti gyakorlata abból állt, hogy az erdőmester mellett inaskodott, mert ilyen esete is volt a szakvizsgán. Óhajtotta volna a tanfolyamot azért

is, mert osztja Szentimrey abbéli nézetét, hogy vannak az erdő-
 őrnek olyan teendői, amelyek törvényből folynak s amelyeknél
 jártassággal, hozzáértéssel kell birnia.

Nagy sulyt helyez arra, hogy a szakvizsga csak magyarul
 legyen letehető. Kivánja ezt nemzeti szempontból, mert ugy
 tapasztalta, hogy a nemzetiségi vidéken is van a katonaviselt
 erdőmunkások között elég, aki a magyar nyelvet birja, másfelől
 nem lehet a vizsgálóbizottságtól kívánni, hogy több nyelven tudjon.
 Ugy tapasztalta, hogy a más nyelven vizsgázók azért tették le a
 vizsgát könnyebben, mert a vizsgáló biztosok az illető nyelvet
 nem értették.

Csupor István: Ragaszkodik ahhoz a javaslatához, hogy az
 erdőőri szakvizsga könnyíttessék, mert sok jóra való parasztembernek
 erdőőrként való alkalmazását kellett mellőzni, mert a szakvizsgát
 nem tudták volna letenni. Helyesli, hogy a vizsga több helyen
 legyen letehető s e tekintetben azt a továbbmenő javaslatot teszi,
 hogy minden megyében tartassék szakvizsga, a vizsgáló bizottság
 pedig az illető megye tisztikarából vétessék, mely ismeri az
 embereket és a helyi viszonyoknak megfelelő képzettséget fog
 kívánni. Olcsóbb és könnyebb volna így a vizsgahelyre való
 jutás is.

Kéri, hogy ne mondassék ki az, hogy az altisztek kisebb
 magánbirtokok önálló kezelésére alkalmasok, csak a tananyag
 választassék meg erre való tekintettel.

Végül felveti azt a kérdést, nem lehetne-e az altiszti iskolákat
 végzeteket 24 éves koruknál előbb felesketni? Igaz, hogy a törvény
 ezt a korminimumot állapítja meg, de ez sérelmes. Sérelmes ugy
 az altiszteknél, mint az erdőőröknél. Sokszor volna egy fiatal erő
 erdőőrré kinevezhető, de nem lehetséges, mert eskü hiányában
 vallomása nem bir bizonyító erővel, amit a nép igen jól tud.

A vita további folyamán *Kaán* és *Szentimrey* ismételten a
 mellett foglalnak állást, hogy a szakvizsga csak magyar nyelven
 legyen letehető, mig *Róth* és *Scholcz Ottó* ezt a nemzetiségi vidéken
 keresztülvihetetlennek tartja. *Kaán* újabb felszólalásából még kiemel-
 jük, hogy *Csupor* aggályaira megjegyzi, hogy tudomása szerint sem
 ő, sem más nem gondolt arra, hogy az altiszti iskola végbizonyít-

ványában kifejezés adassék annak, hogy az illető kisebb birtokok kezelésére alkalmas. Csak a tanításnál kell erre figyelemmel lenni, mert ily alkalmazásra is kell számítani.

Az apró részletkérdések körüli vita is befejeztetvén, az elnök Kaán javaslatát olvastatja fel, mint legkimerítőbbet, kérve az értekezlet tagjait, hogy módosításaikat az egyes pontoknál röviden ismételjék, hogy az értekezlet végleges megállapodásra jusson.

Az értekezlet ily alapon történt megállapodásai a következőkben foglalhatók össze:

Kivánatos, hogy az u. n. altiszti oktatás a tulajdonképeni erdőörök kiképzésétől különválasztassék.

A hazai erdőgazdaság jelen viszonyai között s még inkább a jövő céljaira való tekintettel szükség van oly értelmes segéd-személyzetre, mely a főiskolai képzettségű erdőtisztok kezelése alatt álló erdőgazdaságokban, mint altiszt sikerrel lenne alkalmazható.

Ezeknek az altiszteknek kiképzése internátussal kapcsolatos altiszti iskolákon történhetik, amelyek a mostani erdőőri szakiskolákból is alakíthatók, amennyiben azok az alábbi kellékeknek megfelelnek.

Az altiszti oktatás legfőbb kelléke, hogy teljesen gyakorlati alapokon nyugodjék. E végből szükséges, hogy a növendékek kiképzésére 8—12000 k. hold térfogatu, az iskola tanárai részéről kezelt oly erdőbirtok álljon rendelkezésre, melynek adminisztrációja egyszerű alapokon nyugszik, berendezése tanulságos, hogy a növendékek az erdészeti külső és irodai segédszolgálatnál felmerülő gazdasági és műszaki természetű teendőket gyakorlatilag elsajáthíthassák s a vadászatban és vadtenyésztésben is kellő jártasságot szerezhessenek. Kivánatos e célból az is, hogy az iskola erdején kívül más szomszédos birtokok is bevonassanak a gyakorlati oktatás céljaira.

Az altiszti iskolán a kellő számú, kellő gyakorlattal bíró tanári személyzet alkalmazandó, melynek az iskola erdejének kezelése körül az oktatás célja által megkívánt szabad mozgás biztosítandó, s a mely minden olyan munkától, mely az oktatás hátrányára lehetne, felmentendő.

Az altiszti iskola igazgatója a megfelelő fegyelmi hatáskörrel ruházandó fel.

Az altiszti iskolák tanfolyama 2 év. A gyakorlati oktatás sikere érdekében egy évfolyamban 20-nál több növendék ne vétessék fel.

A felvétel feltételei a feddhetlen előélet és az erős ép testalkat kimutatásán kívül a következők:

a) A polgári iskola (esetleg más középiskola) 4 osztályának elvégzése.

b) Hiteles bizonyítvány a gyakorlati erdőgazdaságban eltöltött legalább két évi szolgálatról, melyből irodai foglalkozás legfeljebb 1 év lehet.

c) A gyakorlati szolgálatban végzett teendők sajátkezű leírása, igazoló záradékkal ellátva a felvételre jelentkezőknek volt közvetlen előljárója részéről.

d) Legalább 16 és legfeljebb 20 éves életkor kimutatása.

A felvételt a szakiskola igazgatója végzi. Egyenlő minősítés esetén erdészeti alkalmazottak gyermekei előnyben részesítendők.

A szakiskola tananyagául mindaz szolgáljon, amit egy belterjesen kezelt erdőbirtokon felmerülő gazdasági és technikai munkálatoknál — úgy a külső, mint az irodai szolgálat terén — a segédszolgálatra hivatott altisztnak tudnia kell. Miután egyes altisztek esetleg az erdőtörvény 17. §-a alá nem tartozó apró erdőbirtok ügyeinek többé-kevésbé önálló ellátásával is megbíznak, erre a körülményre a tananyag megválasztásánál bizonyos mértékig figyelemmel kell lenni. Igen fontos a növendékeknek a vadászatban és vadtenyésztésben való gyakorlati kiképzése.

A szakiskola végbizonyítványa a növendékeket altiszti szolgálatra képesíti és az erdőőri szakvizsgát — az erdőtörvény szempontjából — teljesen pótolja.

Az altiszti iskola az értekezlet nézete szerint kötelezően csak az állami szolgálatban alkalmazott altisztekre mondható ki.

Átmenetileg szükséges, hogy az altiszti iskolák életbeléptetése idején egy évnél hosszabb idő óta erdészeti szolgálatban állók felvétele a létszám feléig megengedtesse, ha a 20. életévet meg is haladták s a polgári iskola 4 osztályából bizonyítványt felmutatni nem is képesek, de felvételi vizsga útján az iskolai kiképzésre alkalmasoknak bizonyulnak s 3 évi gyakorlati szolgálatot teljesi-

tettek. Az átmeneti intézkedés hatálya azonban 6 évnél tovább nem terjedhet.

A kincstári altiszteknek a kincstári erdőigazgatóságoknál esetleg rendszeresítendő iskolákban való külön oktatását az értekezlet a maga részéről nem vonja be határozata körébe, de jónak látná, ha ez az eszme az ez ügyben az országos erdészeti egyesület részéről teendő felterjesztésben megemlíttetnék.

Kívánatos, hogy az alsó erdészeti szakoktatás érdekében elodázhatatlan s az erdőőri szakiskolák keretében is megvalósítható reformok, már a legközelebbi tanévvel életbelépjenek. (L. Török javaslatát.)

Az erdőőrök ezentul is 3 évi szolgálat után az erdőtörvényben megkivánt szakvizsgát teszik le, mely tisztán a munkakörükbe vágó gyakorlati dolgokra terjedhet ki.

Kívánatos, hogy az erdőőri szakvizsga minden megye székhelyén lehető legyen, az erdőfelügyelő elnöklete alatt az illető megye erdőtisztjeiből alakított bizottság előtt. A vizsgán csak az illető megyebeli jelentkezők vizsgálatnak meg. Kívánatos, hogy az erdőőri szakvizsga csakis magyar nyelven legyen lehető.

A fenn körvonalozott határozat az egyesület igazgató-választmánya elé fog terjesztetni. Meghozatala után az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Csopor István és Török Sándor urakat kérte fel, mire *Jákói Géza* élénk helyeslés és éljenzés között meleg szavakban köszönetet mondott *Sóltz Gyula* ny. orsz. főerdőmester urnak az értekezlet tapintatos vezetéséért. *Sóltz Gyula* viszont a maga részéről mondott köszönetet a tagok ily szép számban való megjelenéséért s ezzel az értekezletet, mely remélhetőleg kiinduló pontja lesz alsó erdészeti szakoktatásunk korszerű reformjának, esti 8 órakor berekesztette.

A társaság azután számos budapesti kartárssal egyetemben a Vadászkiirt-szálló elkülönített helyiségében közös vacsorára gyült össze, amelyen *dr. Bedő Albert* egyesületi alelnök is megjelent.

